

УДК 159.9

DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2025.1\(23\).3](https://doi.org/10.17721/upj.2025.1(23).3)

Вельдбрехт О. О.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: veldbreht@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7805-0890

Марфіна Д. В.,

студентка II курсу факультету психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: dmarfina13@gmail.com
ORCID: 0009-0004-5815-0930

ШКАЛА ОЦІНКИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ПІДТРИМКИ ISEL-12: УКРАЇНОМОВНА АДАПТАЦІЯ ТА ПСИХОМЕТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ

Стаття описує процедуру адаптації та результати перевірки психометричних властивостей українськомовної версії опитувальника для оцінки сприйнятої доступності соціальних ресурсів Interpersonal Support Evaluation List (коротка версія з 12 пунктів). Теоретичним базисом методики є модель відповідності стресора та підтримки, розроблена Ш. Коеном і колегами в межах когнітивної теорії стресу. Суб'єктивне сприйняття соціальної підтримки суттєво впливає на інтерпретацію стресової ситуації та можливості її подолання, сприяючи збереженню фізичного і психічного здоров'я у важких життєвих ситуаціях. Інструмент має довгу історію та багатий досвід використання у клінічних, соціальних і психологічних дослідженнях. Скорочена версія ISEL-12 передбачає економічну процедуру проведення та обробки, зручну для онлайн-опитувань. При цьому опитувальник дозволяє диференційовано оцінити три функціональні підтипи соціальної підтримки: підтримку приналежності, психоемоційну та практичну підтримки. Для адаптації методики українською

мовою проводилася процедура прямого та зворотного перекладу, претест у фокус-групі з 26 студентів та апробація на вибірці 437 осіб віком від 14 до 74 років. Емпіричні результати підтвердили відповідність інструменту психометричним стандартам. Ukr-ISEL-12 має високі показники внутрішньої узгодженості, дискримінативну здатність, ретестову надійність, структурну й конвергентну валідність, також дозволяє прогнозувати рівень пережитого стресу, тривожної та депресивної симптоматики. Результати конфірматорного факторного аналізу підтвердили, що тривимірний модель соціальної підтримки є психометрично обґрунтованою. Адаптована версія може бути рекомендована для використання фахівцями в наукових дослідженнях та у практиці надання психологічної та соціальної допомоги. В публікації розміщено бланк методики та вибіркові тестові норми.

Ключові слова: соціальна підтримка, суб'єктивне сприйняття, стрес, подолання стресу, особистісні ресурси, психологічне благополуччя, депресія, тривога.

Вступ

Постановка проблеми. Вивчення міжособистісної підтримки важливе не тільки у контексті соціальної психології (як невід'ємна складова суспільного життя, міжособистісної взаємодії та формування особистості), а й у контексті збереження й відновлення фізичного здоров'я та психологічного благополуччя особистості. Сучасні дослідники визначають соціальну підтримку як процес, що охоплює вербальну та невербальну поведінку, спрямовану на допомогу іншій людині, яка її потребує (Litwic-Kaminska et al., 2023). При цьому кожна людина має індивідуальне сприйняття наявності та адекватності підтримуючих зв'язків або ресурсів, що надаються оточенням.

Соціальна підтримка розглядається як потужний чинник, що визначає сприйняття та подолання стресу. Вона може безпосередньо впливати на самопочуття, захищаючи людей від несприятливих наслідків стресу, а також здійснювати непрямий вплив через поведінкові патерни (конфліктність, самозбереження, самодеструкція) або психологічні явища (стійкість, гнучкість, саморегуляція, стратегії подолання тощо). Вивчення соціальної підтримки особливо актуальне в умовах тривалої

військової агресії, яка погіршує ментальне здоров'я українців, зокрема через вимушену міграцію та руйнацію звичних соціальних мереж. Проте відсутність доступних і ефективних психометричних інструментів перешкоджає цій роботі. Крім наукової цінності, необхідність розробки та адаптації подібних методик обумовлена також потребами психологічної практики. Вони надають спеціалісту у сфері психічного здоров'я корисний інструмент для вивчення соціального контексту та особливостей міжособистісного функціонування – ключових чинників, що визначають психологічний стан людини, впливають на виникнення захворювань та можливості їх лікування.

Мета статті – представити фаховій спільноті результати адаптації та психометричні властивості короткого опитувальника для оцінки доступності міжособистісної підтримки ISEL-12.

Теоретичний аналіз

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У 1980-х роках у західній психології посилювався дослідницький інтерес до ролі психосоціальних чинників у порушеннях здоров'я та до розробки відповідних програм профілактики психологічних та соматичних розладів. У цьому контексті почав широко використовуватися термін «соціальна підтримка» для позначення різних ресурсів (емоційних, інформаційних, матеріальних), які надаються міжособистісними зв'язками, та різноманітних механізмів, за допомогою яких стосунки можуть захищати людину від потенційно патогенного впливу стресових подій (Cohen, & McKay 1984).

Численні дослідження засвідчили, що соціальна підтримка дійсно захищає людину від негативних психологічних та фізіологічних наслідків життєвого стресу (Schaefer, Coyne, & Lazarus, 1981; Kessler, Price, & Wortman, 1985; Cutrona, 1990). Разом із тим, було показано, що це явище є складним і багатокомпонентним. Дослідники зазвичай включають до вимірювання підтримки багато різних міжособистісних процесів і конструктів, і кожен з них має свій унікальний зв'язок зі здоров'ям.

У цей період Ш. Коен із колегами досліджували вплив психологічних чинників (передусім стресу і соціальної підтримки) на імунну систему людини та її схильність до інфекційних захворювань. У межах цієї праці була запропонована авторська теоретична модель, що пояснювала вплив соціальних характеристик на здоров'я (Cohen, & Hoberman, 1983; Cohen, & McKay 1984).

Найперше, дослідники розрізнили способи концептуалізації соціальної підтримки, залежно від того, чи охоплюють вони *структурні* (кількість і частота міжособистісних контактів, їх спрямованість тощо) або *функціональні* компоненти (сприйняття достатності підтримки, партнерська чуйність, відповідність отриманої підтримки вимогам ситуації і та ін.). Підкреслювалося, що сприйнята і фактично отримана підтримка – це концептуально різні поняття. Людина може мати багато соціальних контактів, але при цьому не відчувати міцної підтримки, або, навпаки, може отримувати адекватну підтримку від єдиних, але високоякісних стосунків (Cohen, & Syme, 1985).

Сформульована гіпотеза «буферизації» проголошувала, що наявність соціальної підтримки захищає людину від негативних психологічних та фізіологічних наслідків життєвого стресу; при цьому вона є відносно неважливою для тих, хто відчуває низький рівень стресу.

Ш. Коен та співавтори розділяли думку, що механізм впливу соціальної підтримки має когнітивну природу, тобто визначає інтерпретацію стресора та оцінку власних можливостей його подолання. Отже, суб'єктивне сприйняття доступності підтримки є більш чутливим показником її буферних ефектів, ніж об'єктивні виміри соціальних мереж. У сприйнятті підтримки важливу роль відіграє її відповідність специфічним викликам та вимогам, обумовленим стресовим досвідом: потреба поговорити з кимось; потреба в матеріальній допомозі; потреба відчувати себе частиною групи або потреба у позитивному зворотному зв'язку. Ці потреби визначають функціональні різновиди соціальної підтримки (Cohen, & McKay, 1984). Соціальна підтримка ефективніша у подоланні труднощів та зменшенні наслідків стресу, коли форма допомоги відповідає вимогам ситуації (Lakey, & Cohen, 2000).

Модель *специфічності стресору та підтримки* потребувала розробки спеціальних інструментів для оцінки доступних соціальних ресурсів та їх відповідності вимогам подолання. Для операціоналізації запропонованої моделі сконструйований опитувальник «Interpersonal Support Evaluation List» ISEL (Cohen, & Hoberman, 1983) та його коротка форма ISEL-12 (Cohen, Mermelstein, Kamarck, & Hoberman, 1985). Наразі це одна з найвідоміших методик у цій сфері.

Опитувальник містить прямі і непрямі твердження про доступність певних соціальних ресурсів в різних життєвих ситуаціях: 40 пунктів у версії для загальної популяції та 48 пунктів у версії для учнів та студентів. Вони охоплюють досить широкий перелік ресурсів підтрим-

ки, які потенційно можуть полегшити подолання стресових подій. Досліджувані мають вказати, чи є твердження правдивим чи хибним стосовно них. За результатами опитування розраховується загальний бал, який відображує сприйняту доступність соціальної підтримки, та чотири підшкали, що представляють її окремі функції:

- appraisal support (наявність когось, з ким можна поговорити про власні проблеми, оцінити ситуацію, отримати корисну пораду або керівництво);

- self-esteem support (наявність позитивного враження при порівнянні себе з іншими);

- belonging support (наявність людей, з якими можна спільно щось робити);

- tangible support (відчутна підтримка: практична або фінансова допомога).

ISEL має високі показники внутрішньої та ретестової надійності, підтвержену валідність. Оцінки за методикою тісно пов'язані з об'єктивними параметрами (частота, з якою досліджувані отримували підтримуючі дії від свого оточення протягом звітного періоду) та негативно корелювали із соціальною тривогою (Cohen, & Hoberman, 1983). Психометричні властивості методики перевірені у незалежних дослідженнях. J. Brookings, B. Bolton (1988) проаналізували факторну структуру ISEL та підтвердили, що підшкали надають унікальну інформацію про функціональні типи підтримки у студентському середовищі. Наразі методика перекладена більшістю мов світу та активно використовується у дослідженні вразливих соціальних груп (літні люди, мігранти, студенти), клінічних вибірок (пацієнти із соматичними хворобами та психічними розладами), осіб, які переживають стрес або перебувають у важкій життєвій ситуації (Platt, Keyes, & Koenen, 2014; Neisler et al., 2018; Chronister et al., 2022; Bhatia et al., 2023; Litwick-Kaminska et al., 2023).

У скороченій версії ISEL-12 відбувся ряд модифікацій та поліпшень. Передусім, дихотомічна шкала відповідей розширена до 4-бальної шкали лікертівського типу з варіантами відповідей від «цілком правдиво» до «цілком хибно» (оцінюються від 0 до 3 балів, в деяких інтерпретаціях від 1 до 4 балів). Це дозволило отримувати більш тонкі та диференційовані оцінки сприйняття підтримки. При скороченні методики повністю вилючена підшкала підтримки самоцінності (як така, що пересікається з виміром самооцінки). Із 10 пунктів, що склали

виміри «appraisal», «belonging», «tangible», були відібрані по чотири твердження, які найкраще репрезентують відповідні функціональні типи. При цьому було збережено збалансованість пунктів, половина з яких містять позитивні твердження про доступність соціальної підтримки, інша половина сформульована негативно.

Скорочена шкала використовувалась у дослідженні соціопсихологічних чинників, що впливають на здоров'я людини: серцево-судинні, нейроендокринні, імунні та метаболічні показники. У кількох проектах (загалом 1399 учасників) перевірено психометричні властивості ISEL-12. Значення альфи Кронбаха складало від 0,75 до 0,90 в різних вибірках. Суб'єктивні оцінки підтверджені об'єктивними параметрами соціального функціонування (величиною і різноманітністю міжособистісних контактів, характеристиками сімейного середовища), відомостями про загальне здоров'я та психологічне благополуччя особистості. Отримані прямі кореляції з показниками залученості, задоволеності життям та вираженістю позитивних емоційних станів; обернені – з рівнем сприйнятого стресу, тривоги, депресії та гніву (Laboratory for the Study of Stress, Immunity, and Disease of CMU, 2008). Незалежні дослідники (Merz et al., 2014) довели валідність та надійність методики у багатоетнічній вибірці, у т.ч. її міжкультурну інваріантність. Опитування студентських вибірок в період пандемії показало внутрішню узгодженість ISEL-12 в різних європейських культурах: у польській $\alpha = 0,87$, в італійській $\alpha = 0,91$, у сербській $\alpha = 0,87$ (Litwic-Kaminska et al., 2022). Проте дані про структурну валідність методики неоднозначні.

Разом із тим, продовжується академічна дискусія про мовні та культурні відмінності у способах, якими різні соціальні групи сприймають, визначають та повідомляють про підтримку (Sacco, Casado, & Unick, 2010; Hidayati, Hartini, & Chusairi, 2024). Хоча конструкт соціальної підтримки є універсальним, його конкретні аспекти мають культурні нюанси і можуть концептуалізуватися по-різному в різних спільнотах (Cohen et al., 1985). В останні роки це питання отримало нове прочитання через велику кількість дітей та дорослих, які отримали досвід вимушеного переселення в ході російсько-української війни. Руїнування звичних соціальних мереж та адаптація у новому середовищі є гострою проблемою, що вимагає теоретичного та емпіричного аналізу. Це загострює потребу фахової спільноти в ефективних і доступних психометричних інструментах.

Отже, методика ISEL широко використовується у світі та довела свою ефективність. Але вона досі не використовується в україномовному просторі через відсутність професійного перекладу та адаптації. В умовах тривалої війни, котра спричинила масштабну внутрішню міграцію українців та зумовлює постійний ризик життю людини, сприйняття соціальної підтримки постає особливо важливим до виміру. Адаптація скороченої методики буде корисним надбанням для українських фахівців, що значно розширить можливості наукових досліджень та практичних психологічних втручань.

Цільовою популяцією оцінювання можуть виступати особи від 14-ти років, оскільки для відповідей на деякі питання молодші досліджувані не матимуть релевантного досвіду. Оскільки ISEL-12 слугує інструментом виміру внутрішнього відчуття соціальної підтримки, особливості культурного, семантичного та мовного простору відіграють ключову роль.

Методика створена у США, у відмінному культурному і мовному просторі, тому існує ймовірність виникнення упереджень щодо стимульного матеріалу як до нетипового за формулюванням чи змістовим наповненням. Суб'єктивне враження про наявність та якість соціальної підтримки є культурно зумовленим явищем, себто форма його вияву буде різнитись в Україні та США. Відмінність може бути зумовлена більш колективістським устроєм суспільності в Україні, на противагу індивідуалізму, що домінує в західній культурі. Власне характеристика та ступінь вираженості підтримки матиме різне забарвлення, що своєю чергою також продукується особливостями перекладу та існуванням термінів, котрі не можуть бути перекладені дослівно. Тож головним завданням нашої роботи є створення культурно адаптованої версії опитувальника, що відображає особливості сучасного українського суспільства.

Методологія дослідження

Виклад основного матеріалу.

На підготовчому етапі дослідження ми отримали дозвіл на адаптацію та публікацію методики від доктора Шелдона Коена. Використовувалися матеріали, опубліковані у відкритому доступі на веб-сторінці Лабораторії вивчення стресу, імунітету та захворювань (Carnegie Mellon University).

Переклад. Здійснено процедуру прямого та зворотного перекладу, рекомендовану для культурної адаптації психометричних інстру-

ментів (ІТС, 2017). До прямого перекладу залучено три перекладачки, кожна з яких працювала самостійно (студентки факультету психології КНУ імені Тараса Шевченка Дар'я Марфіна, Дарина Рибачок та Жасмін Османова, які мають високий рівень володіння англійською мовою, досвід проживання та навчання за кордоном), після чого було укладено узгоджену версію. Зворотний переклад здійснено за допомогою програмного забезпечення Deerp1, еквівалентність змісту адаптованої та оригінальної версій підтверджена двомовною фахівчиною (канд. екон. наук Оксана Рижак).

Опрацьовано інструкцію до методики, 4-бальну шкалу відповідей, стимульний матеріал та назви підвимірів соціальної підтримки. У процесі культурної адаптації стимулів враховані особливості українського суспільства. Так, у п. 8 прибрано слово «garden», оскільки наявність власного саду рідко зустрічається серед цільової аудиторії. У п. 2 прибрано слово «most», адже його вжиток на означення найглибших особистих переживань не є доцільним – це збільшує частоту погодження досліджуваних з твердженням. Для найменування підшкал «appraisal» і «tangible» запропоновані альтернативні назви, які більш адекватно відображають їх змістове наповнення (табл. 1).

Таблиця 1

Український переклад стимульного матеріалу ISEL-12

Оригінальний текст	Фінальна версія перекладу
<i>Belonging Support</i>	<i>Підтримка приналежності</i>
1. If I wanted to go on a trip for a day (for example, to the country or mountains), I would have a hard time finding someone to go with me	1. Якби мені захотілось вирушити в одноденну подорож (наприклад, за місто чи у гори), мені було б складно знайти когось, хто приєднається до мене (0)
5. If I decide one afternoon that I would like to go to a movie that evening, I could easily find someone to go with me.	5. Якщо я раптом вирішу, що сьогодні ввечері хочу піти в кіно, я з легкістю знайду когось, хто піде зі мною.
7. I don't often get invited to do things with others.	7. Мене рідко запрошують проводити час разом з іншими (0)
9. If I wanted to have lunch with someone, I could easily find someone to join me.	9. Якщо я захочу з кимось пообідати, я легко знайду собі компанію.
<i>Appraisal Support</i>	<i>Психологічна підтримка (словом)</i>
2. I feel that there is no one I can share my most private worries and fears with	2. Мені здається, що немає нікого, з ким я можу поділитися своїми особистими переживаннями та страхами (0)

4. There is someone I can turn to for advice about handling problems with my family.	4. Я маю до кого звернутися за порадою стосовно вирішення труднощів у моїй родині.
6. When I need suggestions on how to deal with a personal problem, I know someone I can turn to.	6. Коли мені потрібно порадитись, як впоратись з особистою проблемою, я знаю, до кого можу звернутись.
11. If a family crisis arose, it would be difficult to find someone who could give me good advice about how to handle it.	11. Якби виникла сімейна криза, мені було б складно знайти когось, хто міг би дати хорошу раду, як із цим впоратись (0)
<i>Tangible Support</i>	<i>Практична підтримка (ділом)</i>
3. If I were sick, I could easily find someone to help me with my daily chores.	3. У разі хвороби я можу легко знайти когось, хто допоміг би мені з повсякденними справами
8. If I had to go out of town for a few weeks, it would be difficult to find someone who would look after my house or apartment (the plants, pets, garden, etc.)	8. Якби мені довелося поїхати з міста на кілька тижнів, було б складно знайти когось, хто приглядав би за моїм житлом (рослинами, домашніми тваринами тощо). (0)
10. If I was stranded 10 miles from home, there is someone I could call who could come and get me.	10. Якщо я застрягну десь за 20 км від дому, мені є кому подзвонити, аби до мене приїхали та забрали.
12. If I needed some help in moving to a new house or apartment, I would have a hard time finding someone to help me.	12. Якби мені потрібно було переїхати у новий будинок, дуже важко було б знайти когось, хто допоміг би із переїздом (0).

Претест. Попередній варіант перекладу був апробований у фокус-групі 26 студентів-першокурсників спеціальності «Психологія», після чого вносились додаткові правки з урахуванням зворотного зв'язку. Учасники заповнювали паперові бланки та давали коментарі стосовно (не)зручності, (не)однозначності, труднощів розуміння та інших аспектів користувачького досвіду. Зібрано письмові відповіді на питання: наскільки зрозуміла інструкція; чи зручна шкала відповідей; які стимульні твердження потребують уточнення формулювань; як змінився психологічний стан учасників після заповнення методики.

На цьому етапі повідомлялося про неоднократні випадки сильного негативного емоційного реагування на п. 7 «Я не часто отримую запрошення займатися чимось спільно з іншими» (почуття соціальної ізоляції, відторгнення). Тому формулювання було пом'якшено (див. табл. 1).

Кілька студентів висловили думку про неприпустимість та неетичність обговорення сімейних проблем зі сторонніми людьми (п. 4, 11) – це може відображати культурно-специфічну рису «не виносити сміття з хати». Отже, на результати вимірювання може впливати упередження стосовно того, що не слід розповідати про сімейні проблеми

або конфлікти стороннім людям, а краще вирішувати їх всередині родини. Також можна припустити вплив вікових особливостей, оскільки родинне коло часто залишається головним джерелом психоемоційної підтримки в юнацькому віці.

Вибірка. До апробації фінального варіанту залучалися студенти двох київських університетів. Задля збільшення репрезентативності вибірки задіяно метод снігового кому – студенти проходили опитування самі, а також запрошували до участі друзів, знайомих, родичів різного віку і професійного статусу (за це отримували невелику винагороду у вигляді додаткових балів з навчального курсу). Таким чином сформувалася вибірка з 437 осіб від 14 до 74 років. Серед учасників 19,22 % мали досвід вимушеного переселення через війну. Інші соціально-демографічні маркери представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Соціально-демографічні характеристики вибірки (N=437)

Категорії аналізу	Кількість	%
Стать:		
Жіноча	319	73,00
Чоловіча	113	25,86
не зазначена	5	1,14
Вік:		
14-17	44	10,07
18-21	222	50,80
22-29	48	10,98
30-39	33	7,55
40-49	53	12,13
50-59	27	6,18
60-74	10	2,29
Зайнятість:		
Навчання	134	30,66
Навчання та робота	129	29,52
Працюють	131	29,98
Інше (безробітні, пенсіонери, домогосподарки)	36	8,24
Військова служба	7	1,60

<i>Місце проживання:</i>		
Київ та Київська область	271	62,01
Різні регіони України	131	29,98
За кордоном	35	8,01

Як видно з табл. 2, серед учасників переважали юнаки віком 18-21 років, переважно представники столичної студентської спільноти. Це дещо обмежує репрезентативність вибірки і має враховуватися при інтерпретації результатів.

Діагностичні методики. Для перевірки валідності адаптованої шкали розглядалися кореляції її результатів із аналогічними психологічними конструктами, а також із змінними, що демонструють буферні властивості соціальної підтримки.

Шкала самотності UCLA призначена для діагностики суб'єктивного відчуття самотності та соціальної ізоляції. Використано експрес-версію, що містить три прямі питання про дефіцит спілкування з чотирма варіантами відповіді від «майже ніколи» до «майже завжди» (0-3 бали). Рахується сумарний показник, що відображає суб'єктивне почуття самотності.

Короткий багатовимірний опитувальник «PERMA-профайлер» містить 23 питання зі шкалою відповідей від 0 до 10. Розраховується сумарний показник психологічного благополуччя, п'ять основних доменів процвітання особистості: позитивні емоції, залученість, стосунки, досягнення в діяльності, наявність сенсу та мети у житті (нас найбільше цікавить задоволеність міжособистісними стосунками) та три додаткові підшкали: здоров'я, негативні емоції, самотність.

Шкала депресії, тривожності та стресу DASS 21 (Depression Anxiety Stress Scale) – комплекс із трьох шкал для вимірювання негативних емоційних станів. Досліджувані оцінюють своє самопочуття протягом минулого тижня. Кожний вимір містить 7 питань із варіантами від «взагалі не стосувалося мене» до «стосувалося мене дуже часто» (від 0 до 3 балів). Сумарні оцінки прямо відображають рівень стресу, тривожної і депресивної симптоматики.

Аналіз даних. У роботі розраховані описові статистики окремих пунктів, трьох підшкал та сумарного показника сприйнятої підтримки. Для аналізу внутрішньої надійності методики розраховувалися альфа

Кронбаха, омега Макдональда, лямбда Гуттмана, розглянуті кореляції пунктів із залишковими сумарними оцінками, проведена перевірка методом розщеплення навпіл. Для вимірювання дискримінативної здатності методики рахували значення дельти Фергюсона. Конструктна валідність перевірена результатами конфірматорного факторного аналізу; для додаткового вивчення структури змінних використовувався експлораторний факторний аналіз та аналіз головних компонент. Для перевірки зовнішньої валідності розглядалися кореляції між показниками Ukr-ISEL-12 та спорідненими психологічними змінними (коефіцієнт кореляції Спірмена).

Для розрахунків використовувалося програмне забезпечення SPSS і jamovi.

Результати і дискусія

Описові статистики пунктів Ukr-ISEL-12 та частотний розподіл вибору варіантів відповідей наведені у табл. 3. Оцінки усіх пунктів мають середні значення в межах 1,85-2,40, що свідчить про помірний рівень суб'єктивного почуття доступності соціальної підтримки серед опитаних. Найнижчі оцінки у вибірці (недоступність підтримки) отримані стосовно пунктів 1, 8 та 11. Водночас, варіативність відповідей залишається помітною, особливо у пунктах з інверсією (вони мають вищі значення SD, які сягають 0,95), що свідчить про неоднорідність у сприйнятті таких ситуацій.

Таблиця 3

Описові статистики пунктів та частоти відповідей (N=437)

	M	SD	SE	Варіанти відповідей, частота у вибірці			
				Цілком хибне	Скоріше хибне	Скоріше правдиве	Цілком правдиве
<i>Підтримка приналежності</i>							
1. пошук компанії для подорожі (0)	1,95	0,919	0,044	32,0	39,6	20,4	8,0
5. пошук компанії для відвідин кінотеатру	2,00	0,906	0,043	6,9	20,4	38,7	34,1
7. запрошення до спільної дії (0)	2,01	0,933	0,045	36,6	35,7	20,1	7,6

9. пошук компанії для обіду	2,20	0,868	0,041	5,0	14,4	35,7	44,9
<i>Психологічна підтримка (словом)</i>							
2. можливість поділитися особистими переживаннями (O)	2,22	0,884	0,042	48,1	30,7	16,7	4,6
4. можливість звернутися за порадою стосовно родини	2,13	0,917	0,044	6,2	17,6	32,7	43,5
6. можливість порадитись про особисту проблему	2,40	0,759	0,036	2,1	10,5	32,7	54,7
11. можливість отримати пораду в сімейній кризі (O)	1,85	0,950	0,045	28,6	37,8	23,6	10,1
<i>Практична підтримка (ділом)</i>							
3. допомога у разі хвороби	2,24	0,885	0,045	4,6	16,2	30,0	49,2
8. допомога у догляді за житлом (O)	1,99	0,953	0,046	35,2	38,2	16,9	9,6
10. допомога дістатися додому	2,26	0,910	0,043	5,7	14,6	27,9	51,7
12. допомога із переїздом (O)	2,16	0,895	0,043	43,9	32,7	18,3	5,0

Примітки: позначка (O) означає обернене твердження, шкала оцінок при розрахунку описових статистик була перевернута

Досліджувані переважно обирають позитивні варіанти відповідей, котрі відображають задоволеність кількістю та якістю соціальної підтримки у їхньому житті. Вияви негативного сприйняття соціальної підтримки досить рідкісні і складають не більше третини відповідей. Найвиразніше реакція згоди проявляється у пункті 6 «Коли мені потрібно порадитись, як впоратись з особистою проблемою, я знаю, до кого можу звернутись», стосовно якого лише 12,6 % опитаних обрали відповіді «цілком хибне» або «скоріше хибне».

Схожі результати отримані в попередніх дослідженнях, зокрема у великій вибірці американців, переважно іспаномовних (Merz et al., 2014), оцінка п. 6 склала 2,43, а середні оцінки пунктів 7, 8 та 11 склали 1,88-1,89 балів, порівняно з 2,08-2,38 за іншими пунктами. Отже, виявлені особливості реагування присутні в різних соціокультурних групах та є універсальними, стабільними особливостями сприйняття міжособистісної підтримки.

Більшість пунктів шкали має високу розподільну здатність. Значення дельти Фергюсона, модифікованої для лікертівських шкал, складає від 0,776 до 0,947. Дельта Фергюсона за сумарним балом ISEL-12 дорівнює 0,983; за трьома підшкалами – від 0,955 до 0,967. Це означає, що методика добре розрізняє досліджуваних з низьким, середнім та високим рівнем вимірюваного явища.

Для перевірки **внутрішньої надійності** методики проаналізовано ряд критеріїв (табл. 4). Усі вони мають близькі розрахункові значення, які засвідчують, що оцінки окремих пунктів добре узгоджуються між собою. Отже, опитувальник є цілісним інструментом для вимірювання загального конструкту сприйняття соціальної підтримки, а його підшкали є достатньо гомогенними.

Таблиця 4

Показники внутрішньої гомогенності Ukr-ISEL-12

	Кількість пунктів	α Кронбаха	ω Мак-до-нальда	λ Гуттмана	
				λ_2	λ_6
Весь опитувальник	12	0,853	0,854	0,855	0,856
Підтримка приналежності	4	0,741	0,743	0,742	0,685
Психологічна підтримка (словом)	4	0,707	0,719	0,709	0,652
Практична підтримка (ділом)	4	0,679	0,682	0,681	0,622

Зниження показників внутрішньої узгодженості трьох підшкал ISEL-12 пояснюється зменшенням кількості пунктів. Найгірші показники має підшкала практичної підтримки (альфа Кронбаха = 0,679, λ_6 Гуттмана лише 0,622). У цьому випадку неоднорідність дисперсії пунктів можна пояснити їх змістовим розмаїттям – кожне питання стосується специфічної проблемної ситуації, в якій людина очікує отримати допомогу від свого оточення.

Поряд із цим, проводилася перевірка методом розщеплення навпіл. Кореляція між результатами двох половин є помірно-високою (отримане значення 0,704). Коефіцієнт Спірмена-Брауна дорівнює 0,826, таке саме значення (0,826) має Split-Half Coefficient – усе це підтверджує, що шкала є внутрішньо узгодженим та надійним інструментом вимірювання.

Огляд індикаторів узгодженості окремих пунктів (табл. 5) демонструє, що кожен елемент є корисним у загальній структурі методики, збільшуючи її надійність та інформативність. Разом із тим, альфа Кронбаха при видаленні пунктів в усіх випадках залишається в межах 0,839–0,846 (відповідне значення омеги Макдональда коливається від 0,841 до 0,847), що підтверджує стабільно високу внутрішню узгодженість, незалежно від наявності окремих пунктів.

Таблиця 5

Статистика внутрішньої узгодженості елементів Ukr-ISEL-12

	Кореляція «пункт-залишок»	Альфа Кронбаха при видаленні пункту	Омега Макдональда при видаленні пункту
1. пошук компанії для подорожі (O)	0,562	0,839	0,841
5. пошук компанії для відвідин кінотеатру	0,511	0,843	0,844
7. запрошення до спільної дії (O)	0,544	0,840	0,842
9. пошук компанії для обіду	0,555	0,840	0,841
2. можл-ть поділитися особистими переживаннями (O)	0,534	0,841	0,843
4. можливість звернутися за порадою стосовно родини	0,545	0,840	0,842
6. можливість порадитися про особисту проблему	0,562	0,840	0,841
11. можливість отримати пораду у сімейній кризі (O)	0,468	0,846	0,847
3. допомога у разі хвороби	0,465	0,846	0,847
8. допомога у догляді за житлом (O)	0,547	0,840	0,842
10. допомога дістатися додому	0,472	0,846	0,847
12. допомога із переїздом (O)	0,542	0,841	0,843

Загалом, опитувальник Ukr-ISEL-12 є достатньо чутливим та внутрішньо узгодженим інструментом для вимірювання суб'єктивного сприйняття доступності соціальної підтримки.

Структурна валідність. Для перевірки внутрішньої структури методики та її відповідності теоретично очікуваній моделі проведено конфірмаційний факторний аналіз (табл. 6). При цьому розглядали дві теоретичні моделі: одновимірну, в якій 12 пунктів представляють один латентний конструкт (сприйняття соціальної підтримки), та тривимірну, в якій пункти розділені по 4 за підшкалами почуття приналежності, психологічної та практичної підтримки.

Таблиця 6

**Міри відповідності теоретичної моделі емпіричним даним
(конфірмаційний факторний аналіз)**

	χ^2	df	CFI	TLI	SRMR	RMSEA
Тривимірна модель	152	51	0,928	0,907	0,043	0,067
Одновимірна модель	223	54	0,881	0,854	0,051	0,085

Проведені розрахунки засвідчують, що тривимірна модель демонструє порівняно кращу відповідність реальним даним. Вона має суттєво нижче значення χ^2 (152 проти 223) при меншій кількості ступенів свободи. Інші індекси відповідності також відрізняються: індекси CFI та TLI тривимірної моделі мають гарні показники відповідності, вищі за 0,90, тоді як одновимірна модель демонструє лише задовільні значення. Показник SRMR помітно нижчий у тривимірній моделі (0,043 проти 0,051), що вказує на менший рівень залишкових помилок. Середньоквадратичне відхилення апроксимації RMSEA у тривимірній моделі знаходиться в межах прийнятного рівня (0,067), тоді як для одновимірної може вважатись гранично допустимим.

Отже, результати КФА підтвердили, що тривимірна модель соціальної підтримки є психометрично обґрунтованою. Психологічний конструкт, який вимірює шкала, хоча і є достатньо однорідним, може розглядатися шляхом оцінки трьох взаємопов'язаних складових:

- підтримки почуття приналежності, включеності в соціальні взаємодії;
- психоемоційної підтримки, можливості поділитися своїми особистими переживаннями, проблемами, отримати розумну пораду, розуміння і співчуття;
- практичної підтримки, що стосується доступності конкретної допомоги у повсякденних або критичних ситуаціях.

Разом із тим, розраховані показники відповідності не є відмінними, що вимагає більш уважного розгляду внутрішньої структури методики. Для цього використовувалися різні методи експлораторного факторного аналізу, а також метод головних компонент (останній дозволяє відшукати лінійну комбінацію показників, що максимізує враховану в них загальну дисперсію, та надає цінну інформацію для скорочення кількості змінних). В усіх випадках застосовано косокутне обертання, бо підшкали корелюють між собою. Різні способи екстракції та ротації факторів виявили схожу структуру, яка лише частково відповідає теоретично очікуваній моделі. Розглядалося більше десяти моделей, у табл. 7 представлені найбільш інформативні. У вибірці виокремились два латентні фактори, що пояснюють 47,06 % дисперсії оцінок.

Таблиця 7

Латентні фактори, що визначають сприйняття соціальної підтримки

Зміст тверджень ISEL-12	Метод головних осей, Облімін-обертання		Метод головних компонент, Промакс-обертання		Спільність (communalities)
	Фактор 1	Фактор 2	Компонент 1	Компонент 2	
<i>Підтримка приналежності</i>					
1. пошук компанії для подорожі (O)	0,368	-0,296	0,326	-0,423	0,363
5. пошук компанії для відвідин кінотеатру	-0,047	0,598	0,089	0,829	0,354
7. запрошення до спільної дії (O)	0,085	-0,590	0,024	-0,736	0,356
9. пошук компанії для обіду	0,020	0,737	0,047	0,833	0,403
<i>Психологічна підтримка (словом)</i>					
2. можливість поділитися особистими переживаннями (O)	0,629	0,014	0,685	0,011	0,342
4. можливість звернутися за порадою стосовно родини	-0,796	-0,173	-0,847	-0,183	0,360
6. можливість порадитися про особисту проблему	-0,610	0,039	-0,648	0,061	0,387
11. можливість отримати гарну пораду щодо сімейної кризи (O)	0,486	-0,049	0,636	0,040	0,278
<i>Практична підтримка (ділом)</i>					
3. допомога у разі хвороби	-0,479	0,052	-0,613	-,021	,262
8. допомога у догляді за житлом (O)	0,407	-0,230	0,470	-,241	,344
10. допомога дістатися додому	-0,367	0,178	-0,475	,142	,272
12. допомога із переїздом (O)	0,406	-0,216	0,525	-,166	,354
Власна вага фактору	3,69	3,19	4,62	1,03	

Примітки: відмічені високі та помірні факторні навантаження, значення яких більше за 0,300. Придатність даних до факторизації підтверджена тестом сферичності Бартлетта ($\chi^2 = 1462, p = 0,000$) та мірою вибіркової адекватності КМО (0,889)

В усіх випадках досить переконливо виокремлюється підшкала підтримки приналежності, хоча п. 1 має перехресні навантаження у двох факторах.

Головна особливість отриманої структури полягає в «злипанні» підskal психологічної та практичної підтримки, які утворюють спільний вимір. Найсильніші навантаження у ньому мають пункти 2, 4 та 6, що стосуються психоемоційної підтримки, водночас як практична допо-

мога відіграє другорядну роль. Враховуючи зміст та знак факторних навантажень, можна назвати цей фактор «Недоступність соціальної підтримки у важких ситуаціях».

Таке об'єднання є цілком логічним, адже обидві підшкали стосуються потенційних можливостей подолання труднощів, водночас як оцінки підтримки приналежності спираються переважно на ситуації спільного проведення дозвілля. Цілком логічно, що дієву підтримку в проблемних ситуаціях людина зазвичай отримує від тих самих осіб, до яких може звернутися за емоційною підтримкою, порадою та співчуттям. Отже, виміри цих двох психологічних конструктів можуть пересікатися між собою.

У попередніх дослідженнях показано придатність як однофакторної моделі, що представляє загальний бал ISEL, так і трьохфакторної моделі, що представляє три підшкали сприйняття міжособистісної підтримки. При цьому Е. Мерц та колеги (Merz et al., 2014) прийняли рішення на користь однофакторної моделі, з огляду на тісні кореляції підшкал. Цим висновкам суперечать дані розробників оригінальної методики, які показали, що підшкали слабко корелюють між собою, при цьому вимір підтримки приналежності є центральним у внутрішній структурі – він помірно корелює з іншими підшкалами. Дослідники прийшли до висновку, що почуття приналежності необхідне для того, щоб звернутися до когось за психологічною або практичною підтримкою (Cohen, & Hoberman, 1983). Згідно з іншими даними, ключовим для захисної функції соціальної підтримки виступає сприйняття того, що є хтось, з ким можна поговорити про власні проблеми, тобто психо-емоційна підтримка, що забезпечує адекватну оцінку ситуації, розробку стратегій для їх вирішення та допомогу у прийнятті рішень (Cohen, & McKay, 1984). Слід відзначити, що ці праці базуються на результатах КФА та аналізі інтеркореляцій, даних про використання розвідувального факторного аналізу для вивчення структури міжособистісної підтримки досі недостатньо.

Наші результати не підтверджують жодну із вищеописаних позицій. Згідно з отриманими даними, три підшкали ISEL-12 досить тісно корелюють між собою (табл. 8), відображаючи взаємопов'язані аспекти цілісного явища – сприйняття індивідом власної позиції в системі міжособистісних стосунків. При цьому спостерігається тенденція до об'єднання окремих підвимірів у спільні фактори, природу якої ще належить з'ясувати. Отже, внутрішня структура

сприйняття міжособистісної підтримки потребує подальшого вивчення з урахуванням вікових, культурних та інших особливостей досліджуваних, а також ситуації пролонгованої колективної травматизації українців.

Крім утворення спільного виміру двох підшкал, у результатах факторного аналізу звертають на себе увагу низькі показники спільності більшості змінних (значення від 0,26 до 0,40 у табл. 7). Значна частка дисперсії отриманих оцінок є специфічною і не пояснюється жодним з виділених факторів, тобто вимірюваним конструктом сприйняття соціальної підтримки. Отже, більша частка варіативності формується під впливом інших характеристик соціальних стосунків або випадкових чинників.

Слід пам'ятати, що сумарна оцінка за методикою ISEL відображає як об'єктивне існування соціальних ресурсів, так і суб'єктивне сприйняття того, чи будуть вони доступні за потреби. Вона визначає, наскільки людина відчуває, що може потенційно отримати чи отримує підтримку, схвалення та допомогу з боку оточення. Оскільки методика вимірює суб'єктивне враження, яке своєю чергою піддається впливу стресових чинників, дані, отримані в результаті проведення, можуть додатково свідчити про рівень психічного благополуччя. Переконавання у доступності соціальної підтримки також суттєво впливає на когнітивну оцінку людиною стресових подій: інтерпретацію загрози та власної здатності справлятися з ними, і загалом виступає захисним чинником (Lakey, & Cohen, 2000). У подальших дослідженнях корисно розширити список структурних компонентів міжособистісної підтримки та охопити нові змінні, не враховані у функціональній типології Ш. Коена.

Конвергентна та прогностична валідність. Для перевірки зовнішньої валідності розраховано рангові кореляції між показниками ISEL-12 та аналогічними психологічними змінними. Передусім, ми очікували побачити прямі зв'язки із параметрами психологічного благополуччя, адже позитивні міжособистісні стосунки, поряд із збереженням автономності, розглядаються як невід'ємні компоненти позитивного особистісного функціонування. Поряд із цим, слід очікувати негативні кореляції із виміром суб'єктивного сприйняття самотності та соціальної ізольованості. Враховуючи великий обсяг вибірки, що обумовлює ризик переоцінки низьких коефіцієнтів, в якості статистично значущих розглядалися коефіцієнти кореляції з r -рівнем $\leq 0,01$ (табл. 8).

Таблиця 8

Внутрішні та зовнішні кореляції показників Ukr-ISEL-12

	Сумарна оцінка ISEL-12	Підтримка приналежності (Belonging)	Психологічна підтримка (Appraisal)	Практична підтримка (Tangible)
Внутрішні кореляції				
Підтримка приналежності	0.846	1,000		
Психологічна підтримка	0.843	0.564	1,000	
Практична підтримка	0.848	0.567	0.587	1,000
Зовнішні кореляції				
Шкала самотності UCLA (N=437)	-0.436	-0.360	-0.346	-0.398
Сумарний показник PERMA-профайлер (N=437)	0,478	0,397	0,413	0,408
Позитивні емоції	0,403	0,341	0,354	0,333
Залученість	0,315	0,261	0,270	0,273
Стосунки	0,489	0,382	0,444	0,416
Сенс	0,418	0,344	0,357	0,363
Досягнення	0,402	0,350	0,322	0,353
Негативні емоції	-0,242	-0,226	-0,215	-0,176
Почуття самотності	-0,391	-0,333	-0,339	-0,323
DASS-21: Стрес (N=437)	-0.263	-0.187	-0.230	-0.252
DASS-21: Тривога (N=437)	-0.276	-0.171	-0.232	-0.300
DASS-21: Депресія (N=437)	-0.422	-0.300	-0.347	-0.425

Примітки: усі коефіцієнти кореляції мають значущість $p < 0,001$ (критичний показник в основній вибірці, складає 0,123 при $p < 0,01$ та 0,156 при $p < 0,001$)

Усі очікування підтвердилися повною мірою – оцінки Ukr-ISEL-12 прямо корелюють із спорідненими психологічними змінними (усіма складовими психологічного благополуччя особистості, найсильніше – із шкалою задоволеності міжособистісними стосунками) та негативно корелюють із змінними-антагоністами, що відображають суб’єктивне почуття самотності та соціальної ізоляції. Сприйняття міжособистісної підтримки також має обернені кореляції із показниками негативної емоційності: рівнем стресу, тривоги, а найбільше – із депресивним компонентом. Це підтверджує захисну буферну роль соціальної підтримки у подоланні негативних наслідків стресу.

Ретестова надійність перевірена у групі студентів, що брали участь у претестингу методики (26 осіб). Інтервал між двома опитуваннями становив 4 тижні. Коефіцієнт кореляції Спірмена між сумарними оцінками ISEL-12 у першому та повторному вимірах склав 0,506 ($p \leq 0,01$), що свідчить про помірну, але статистично значущу стабільність результатів у часі.

Групові норми. Описові статистики вибірки представлені у табл. 9.

Таблиця 9

Описові статистики ISEL-12 в українській вибірці (N=437)

	Сумарний показник (сприйняття доступності підтримки)	Підтримка приналежності (Belonging)	Психологічна підтримка (Appraisal)	Практична підтримка (Tangible)
Середнє	2,12	2,04	2,15	2,16
Довірчий інтервал середнього (нижня-верхня межа)	2,07-2,17	1,98-2,11	2,09-2,21	2,10-2,22
Стандартна похибка	0,027	0,032	0,031	0,031
Стандартне відхилення	0,56	0,68	0,64	0,65
Асиметрія	-0,31	-0,41	-0,48	-0,46
Ексцес	-0,54	-0,54	-0,39	-0,61
Перевірка нормальності розподілу				
Тест Колмогорова-Смирнова	0,08	0,11	0,11	0,12
Значущість	0,000	0,000	0,000	0,000
Середні показники у групах різної статі:				
жінки (N=319)	2,15	2,06	2,19	2,19
чоловіки (N=113)	2,06	2,02	2,07	2,10

Примітки: стандартна похибка асиметрії у вибірці дорівнює 0,117, ексцесу - 0,233

Звертає на себе увагу відхилення від нормального розподілу – оцінки усіх підшкал та інтегральний показник тяжіють до високих значень. Стосовно кожної підшкали існує достатньо велика група досліджуваних, яка обирає максимальні оцінки (див. гістограми на рис. 1).

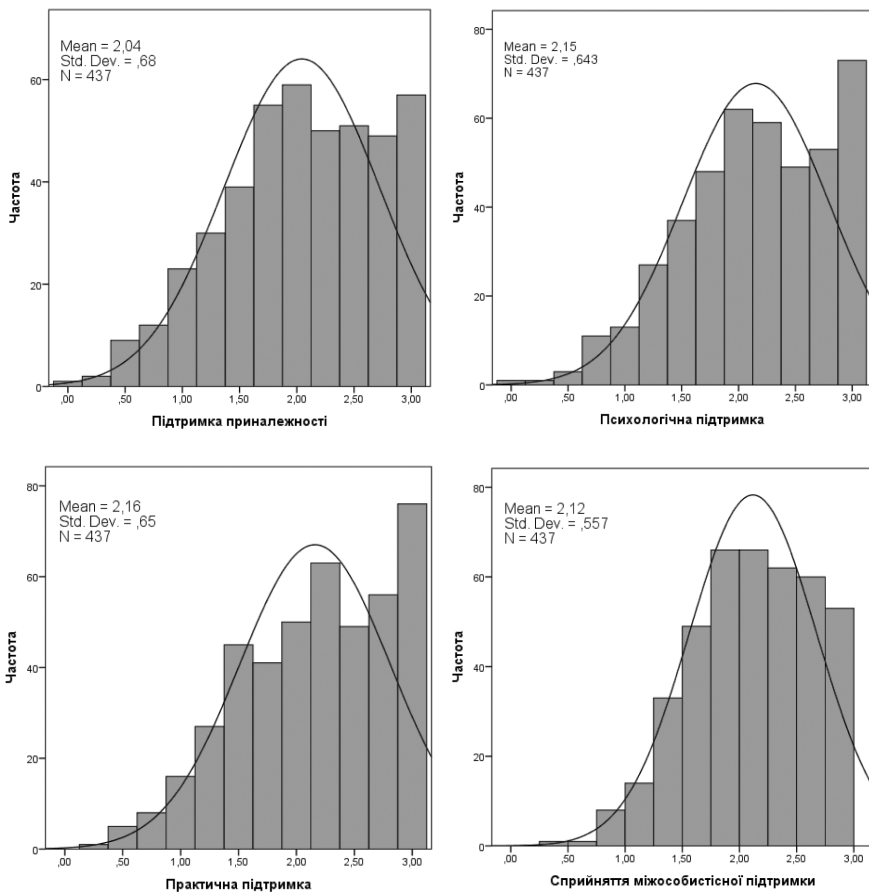

Рис. 1. Розподіл оцінок за вимірами сприйняття міжособистісної підтримки

Це може зумовлюватися тим, що вибірка сформована на основі соціально благополучних прошарків населення – київських студентів та їхнього оточення.

Проведене дослідження не виявило залежності показників ISEL-12 від віку та статі досліджуваних. У жіночій підвибірці помітно вищий показник за шкалою психологічної підтримки, проте відмінність не сягає статистично значущого рівня (Mann-Whitney $U = 17493,5$ при $p = 0,064$).

Слід відзначити, що отримані статистики відповідають опублікованим результатам попередніх учених, які працювали зі скороченим опитувальником ISEL. У цих працях також відмічена тенденція до дещо вищих балів у жінок, ніж у чоловіків, але ця різниця лише зрідка досягала значущості. При цьому середні оцінки в українській вибірці в цілому відповідають таким серед англомовних та іспаномовних жителів США (Merz et al., 2014). Цей результат може відображати спільні, незалежні від культури, характеристики сприйняття міжособистісної підтримки.

ВИСНОВКИ

Скорочений опитувальник для оцінки міжособистісної підтримки ISEL-12 є інформативним, багатофункціональним інструментом, що активно використовується в наукових дослідженнях та практичній психології. Він дозволяє досліджувати доступність різних функцій соціальної підтримки, потенційно здатних захистити людину від негативних наслідків життєвого стресу. Проведено адаптацію методики українською мовою із дотриманням сучасних психометричних стандартів. Запропонована версія Ukr-ISEL-12 має високу розподільну здатність, достатню внутрішню узгодженість, ретестову надійність, конвергентну та прогностичну валідність. Результати конфірмаційного факторного аналізу демонструють, що тривимірна модель, яка розділяє функціональні типи соціальної підтримки, адекватно відображає емпіричну структуру шкали. Отже, доцільно інтерпретувати результати як за сумарною оцінкою доступності соціальної підтримки, так і окремо за трьома підшкалами, що дає змогу глибше розкрити функціональну структуру соціальної підтримки, її роль у протидії стресам і підтримці психологічного благополуччя особистості.

Сукупність отриманих результатів засвідчує високу психометричну якість адаптованої україномовної версії ISEL-12. Методика може використовуватись як в наукових дослідженнях, так і в практичній роботі, для виявлення індивідів з проблемами соціальної адаптації.

Перспективи подальших розвідок полягають в уточненні внутрішньої структури та розширеному огляді латентних факторів, що впливають на суб'єктивне сприйняття ресурсів соціальної підтримки. Вивчення їх ролі у подоланні стресу є необхідним кроком для збереження психічного здоров'я українців у період повномасштабної війни та після неї.

Декларація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів стосовно дослідження, авторства та/або публікації цієї статті.

Список використаних джерел / References

- Bhatia, R., Hirsch, C., Arnold, A. M., Newman, A. B., & Mukamal, K. J. (2023). Social networks, social support, and life expectancy in older adults: the Cardiovascular Health Study. *Archives of gerontology and geriatrics*, 111, 104981. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2023.104981>
- Brookings, J. B., & Bolton, B. (1988). Confirmatory factor analysis of the Interpersonal Support Evaluation List. *American journal of community psychology*, 16(1), 137–147. <https://doi.org/10.1007/BF00906076>
- Chronister, J., Chou, C. C., Chen, Y. L., & Wu, Y. J. (2022). Received Social Support Scale for Persons with Serious Mental Illness: Preliminary scale development and validation study. *Rehabilitation psychology*, 67(2), 139–151. <https://doi.org/10.1037/rep0000429>
- Cohen, S., & Hoberman, H. M. (1983). Positive events and social supports as buffers of life change stress. *Journal of Applied Social Psychology*, 13(2), 99–125. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1983.tb02325.x>
- Cohen, S., & McKay, G. (1984). Social Support, Stress and the Buffering Hypothesis: A Theoretical Analysis. In A. Baum, S. E. Taylor, & J. E. Singer (Eds.), *Handbook of Psychology and Health. Volume IV* (pp. 253-267). Hillsdale, NJ: Erlbaum. <https://doi.org/10.4324/9781003044307>
- Cohen, S., Mermelstein, R., Kamarck, T., & Hoberman, H. (1985). Measuring the Functional Components of Social Support. In I. G. Sarason & B. Sarason (Eds.), *Social support: Theory, Research, and Applications* (pp. 73-94). The Hague: MartinusNijhoff. https://doi.org/10.1007/978-94-009-5115-0_5
- Cohen, S., & Syme, S. L. (Eds.). (1985). *Social support and health*. San Francisco : Academic Press.
- Cutrona, C. E. (1990). Stress and social support: In search of optimal matching. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(1), 3–14. <https://doi.org/10.1521/jscp.1990.9.1.3>
- Hidayati, F., Hartini, N., & Chusairi, A. (2024). Adaptation of Interpersonal Support Evaluation List (ISEL-12) for Mothers of Children Aged 3-6 Years in Indonesian Context. *Psikoislamika : Jurnal Psikologi Dan Psikologi Islam*, 21(1), 118–128. <https://doi.org/10.18860/psikoislamika.v21i1.26342>
- International Test Commission. (2017). The ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests (Second edition. Version 2.4). <http://www.InTestCom.org>
- Kessler, R. C., Price, R. H., & Wortman, C. B. (1985). Social factors in psychopathology: Stress, social support, and coping processes. *Annual Review of Psychology*, 36, 531–572. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.36.020185.002531>
- Laboratory for the Study of Stress, Immunity, and Disease (2008). Basic Psychometrics for the ISEL 12 item scale [Department of Psychology Carnegie Mellon University] <https://www.cmu.edu/dietrich/psychology/stress-immunity-disease-lab/scales/index.html>
- Lakey, B., & Cohen, S. (2000). Social support theory and measurement. In S. Cohen, L. G. Underwood, & B. H. Gottlieb (Eds.), *Social support measurement and intervention: A guide for health and social scientists* (pp. 29–52). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/med:psych/9780195126709.003.0002>
- Litwic-Kaminska, K., Błachnio, A., Kapsa, I., Brzeziński, Ł., Kopowski, J., Stojković, M., Hinić, D., Krsmanović, I., Ragni, B., Sulla, F., & Limone, P. (2023). Resilience, Positivity and Social Support as Perceived Stress Predictors among University Students. *International journal of environmental research and public health*, 20(19), 6892. <https://doi.org/10.3390/ijerph20196892>
- Merz, E. L., Roesch, S. C., Malcarne, V. L., Penedo, F. J., Llabre, M. M., Weitzman, O. B., Navas-Nacher, E. L., Perreira, K. M., Gonzalez, F., Ponguta, L. A., Johnson, T. P., & Gallo,

L. C. (2014). Validation of interpersonal support evaluation list-12 (ISEL-12) scores among English- and Spanish-speaking Hispanics/Latinos from the HCHS/SOL Sociocultural Ancillary Study. *Psychological assessment*, 26(2), 384–394. <https://doi.org/10.1037/a0035248>

Neisler, J., Reitzel, L. R., Garey, L., Kenzdor, D. E., Hébert, E. T., Vijayaraghavan, M., & Businelle, M. S. (2018). The moderating effect of perceived social support on the relation between heaviness of smoking and quit attempts among adult homeless smokers. *Drug and alcohol dependence*, 190, 128–132. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2018.06.007>

Platt, J., Keyes, K. M., & Koenen, K. C. (2014). Size of the social network versus quality of social support: which is more protective against PTSD? *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 49(8), 1279–1286. <https://doi.org/10.1007/s00127-013-0798-4>

Sacco, P., Casado, B. L., & Unick, G. J. (2010). Differential Item Functioning Across Race in Aging Research: An Example Using a Social Support Measure. *Clinical Gerontologist*, 34(1), 57–70. <https://doi.org/10.1080/07317115.2011.524818>

Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health-related functions of social support. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(4), 381–406. <https://doi.org/10.1007/BF00846149>

Abstract

Veldbrekht O. O.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences),
Associate Professor,
Department of General Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: veldbreht@gmail.com

Marfina D. V.,

Second-year undergraduate student,
Faculty of Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: dmarfina13@gmail.com

THE INTERPERSONAL SUPPORT EVALUATION LIST (ISEL-12): ITS UKRAINIAN ADAPTATION AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES

The article describes the procedure for adapting and validating a Ukrainian version of the questionnaire for assessing the perceived availability of social resources – the Interpersonal Support Evaluation List (short version with 12 items). The theoretical foundation of this instrument is the stressor-support matching model, developed by S. Cohen and colleagues within the cognitive theory of stress. Subjective perception of social support influences significantly

how individuals interpret stressful situations as well as their ability to cope such situations, thus contributing to physical health and psychological well-being during adverse life events. The tool has a well-established history and has been widely used in clinical, social and psychological research. The brief version ISEL-12 provides an economical procedure for conducting and processing, suitable for online surveys. At the same time, the questionnaire provides a differentiated assessment of three functional subtypes of social support: belonging, appraisal and tangible support. The adaptation procedure included forward and backward translation, a pretest with a focus group of 26 university students, and a large-scale validation study on a sample of 437 participants aged 14 to 74. The empirical results supported psychometric soundness of the Ukrainian version. The instrument demonstrated high internal consistency, good discriminant capacity, retest reliability, structural and convergent validity, and predictive validity in relation to perceived stress, anxiety, and depressive symptoms. Confirmatory factor analysis confirmed adequacy of the three-factor structure, supporting the theoretical model of social support. Our adapted version of Ukr-ISEL-12 can be recommended for use by specialists in scientific research and practitioners in psychological and social care settings. The article includes the questionnaire form and sample normative data.

***Key words:** social support, subjective perception, stress, coping, personal resources, psychological well-being, depression, anxiety.*

Додаток

Interpersonal Support Evaluation List (ISEL-12)

Шкала оцінки міжособистісної підтримки

Інструкція: Нижче наведено перелік тверджень, кожне з яких може бути правдивим або хибним стосовно Вас. Для кожного твердження оберіть один із чотирьох варіантів відповіді згідно того, наскільки воно відображає Ваше життя:

- *Цілком правдиве*, якщо Ви точно знаєте, що твердження відповідає дійсності.
- *Скоріше правдиве*, якщо Ви вважаєте твердження правдивим щодо себе, але не впевнені остаточно.
- *Скоріше хибне*, якщо, на Вашу думку, твердження не є правдивим, але Ви не впевнені остаточно.

– *Цілком хибно*, якщо Ви впевнені, що це твердження не відповідає дійсності стосовно Вас.

1. Якби мені захотілось вирушити в одноденну подорож (наприклад, за місто чи у гори), мені було б складно знайти когось, хто приєднається до мене.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

2. Мені здається, що немає нікого, з ким я можу поділитися своїми особистими переживаннями та страхами.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

3. У разі хвороби я можу легко знайти когось, хто допоміг би мені з повсякденними справами.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

4. Я маю до кого звернутися за порадою стосовно вирішення труднощів у моїй родині.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

5. Якщо я раптом вирішу, що сьогодні ввечері хочу піти в кіно, я з легкістю знайду когось, хто піде зі мною.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

6. Коли мені потрібно порадитись, як впоратись з особистою проблемою, я знаю, до кого можу звернутись.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

7. Мене рідко запрошують проводити час разом з іншими.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

8. Якби мені довелося поїхати з міста на кілька тижнів, було б складно знайти когось, хто приглядав би за моїм житлом (рослинами, домашніми тваринами тощо).

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

9. Якщо я захочу з кимось пообідати, я легко знайду собі компанію.

Цілком хибно *Скоріше хибно* *Скоріше правдиво* *Цілком правдиво*

10. Якщо я застрягну десь за 20 км від дому, мені є кому подзвонити, аби до мене приїхали та забрали.

Цілком хибно Скоріше хибно Скоріше правдиво Цілком правдиво

11. Якби виникла сімейна криза, мені було б складно знайти когось, хто міг би дати хорошу пораду, як із цим впоратись.

Цілком хибно Скоріше хибно Скоріше правдиво Цілком правдиво

12. Якби мені потрібно було переїхати у новий будинок, дуже важко було б знайти когось, хто допоміг би із переїздом.

Цілком хибно Скоріше хибно Скоріше правдиво Цілком правдиво

Ключ до підрахунку результатів

Обернені пункти (R): 1, 2, 7, 8, 11, 12. Для них шкала підрахунку балів має бути перегорнута.

Підтримка приналежності: 1R, 5, 7R, 9.

Психологічна підтримка (підтримка словом): 2R, 4, 6, 11R.

Практична підтримка (підтримка ділом): 3, 8R, 10, 12R.

Групові норми для інтерпретації показників (метод квантилів)

	Сумарний бал Ukr-ISEL-12	Психологічна підтримка (Appraisal)	Практична підтримка (Tangible)	Підтримка приналежності (Belonging)
Мінімум	0,33	0,00	0,00	0,25
25 процентиль	1,75	1,50	1,75	1,75
50 процентиль	2,17	2,00	2,25	2,25
75 процентиль	2,58	2,50	2,75	2,75
Максимум	3,00	3,00	3,00	3,00

Отримано – 10 лютого 2025
Received – February 10, 2025

Рецензовано – 16 лютого 2025
Revision – February 16, 2025

Прийнято – 19 лютого 2025
Accepted – February 19, 2025